AŞEZAREA RURALĂ NEGOEŞTI (SECOLELE XV-XVII). REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ANII 1972—1977

de RODICA POPOVICI

Însemnatele transformări structurale de natură economică, socială şi politică ce au avut loc în societatea medievală românească în secolele XV-XVII ridică probleme complexe şi deosebit de variate. Între acestea o atenţie majoră se acordă, desigur, diverselor aspecte pe care le prezintă viaţa satului, avînd în vedere că în vremea amintită satul a constituit unul din nucleele de bază ale concentrării forţelor de producţie, iar evoluţia societăţii a fost determinată, în mare măsură, şi de progresele înregistrate de comunităţile rurale.

Multe din aspectele aflate într-o strînsă corelaţie cu viaţa propriu-zisă a satului nu sînt însă reflectate suficient de sursele documentare, sau, în unele cazuri, prea puţin reliefate, fapt ce conferă cercetărilor arheologice un loc aparte în studierea problematicii respective.

Săpături arheologice în satele medievale din Moldova se impuneau şi prin aceea că, pînă nu demult, acestea au fost îndreptate mai mult spre alte obiective, îndeosebi oraşe şi cetăţi, curţi domneşti şi monumente ecleziastice. Pe de altă parte, studierea procesului genezei oraşului medieval moldovenesc necesita cu stringenţă cercetări în aşezări rurale, datele arheologice obţinute facilitînd înţelegerea cauzelor care au dat naştere unor aşezări cu caracter urban din aşezări rurale.

Inaugurate prin săpăturile întreprinse la Hlincea-Iaşi în anii 1952—1954 [1], cercetările sistematice referitoare direct la satul medieval moldovenesc s-au desfăşurat ulterior în aşezări şi cimitire, între care s-au remarcat acelea de la Lunca-Dorohoi [2], Piatra Neamţ-Dărmăneşti [3], Brăşăuţi [4], Udeşti [5], Hudum-Botoşani [6], Liteni [7] etc.

Pe lîngă săpăturile arheologice sistematice, amplele recunoaşteri de teren au contribuit la depistarea unui număr apreciabil de aşezări din perioada discutată [8]. La acestea se adaugă cercetările recente din bazinul superior al Şomuzului Mare şi al Moldovei [9].

Dacă în unele zone ale Moldovei cercetările arheologice — săpături sau periegheze — au cunoscut o anumită amploare, în schimb, în spaţiul cuprins între Carpaţi şi Siret, acestea au avut un caracter mai restrîns, fapt ce a contribuit, printre altele, şi la iniţierea săpăturilor în aşezarea rurală feudală Negoeşti.

Alegerea terenului de cercetare a fost determinată de descoperirea la locul numit „Siliște", de pe teritoriul actual al satului Borniș, com. Dragomirești, jud. Neamț, a numeroase resturi de locuire aparținînd secolelor XV-XVII [10]. În anul 1972, în urma verificării în teren a informațiilor referitoare la existența în această zonă a vechii vetre de locuire a satului Negoești, s-au început primele săpături sistematice. Rezultatele promițătoare din primul an de săpături arheologice au permis continuarea cercetărilor și în anii 1973—1977, urmînd ca, într-un viitor cît mai apropiat, să se ajungă la epuizarea obiectivului [11].

Săpăturile arheologice au afectat o suprafață de teren aflată la circa 1000-1200 m sud-vest de fostul sat Negoești, înglobat prin noua organizare administrativ-teritorială în satul Borniș.

Așezarea feudală, de care ne ocupăm, se întinde pe o distanță de aproximativ 1 km și este amplasată pe o terasă joasă, în pantă. Această terasă este mărginită spre vest de un fir de apă, în mare parte secat, numit în vechime Pîrîul Negru [12].

În cursul campaniilor de săpături arheologice așezarea feudală Negoești a fost cercetată prin 18 secțiuni (late de 1-1,50 m și lungi de 12-125 m), orientate perpendicular pe pantele terasei. La acestea s-au adăugat mai multe casete, în funcție de complexele interceptate (fig. 1).

În urma cercetărilor arheologice s-a constatat pe locul respectiv prezența a două niveluri de locuire din epoca feudală, dintre care unul corespunzător secolelor XIV-XV, iar cel de al doilea secolelor XVI-XVII. Totodată, au fost descoperite zece locuințe, precum și cuptoare, vetre și gropi cu resturi menajere, datînd din perioada cuprinsă între sfîrșitul secolului al XIV-lea și ultimile decenii ale secolului al XVII-lea.

Deși săpăturile arheologice au cuprins o mică parte din suprafața așezării medievale, faptul că în zona investigată nu au fost descoperite resturi mai noi de locuire ne face să considerăm că vatra satului a suferit o deplasare, după toate probabilitățile la sfîrșitul secolului al XVII-lea într-o zonă imediat apropiată, situată la est-nord-est de locul numit „Siliște".

După cum s-a menționat, așezarea feudală Negoești, dispusă pe o pantă înclinată, era orientată spre valea Pîrîului Negru. Aici panta prezintă zone terasate natural, pe care apar grupări de locuințe, acestea urmărind configurația terenului. Prin cercetările efectuate s-a putut constata că locuințele sînt amplasate numai în aceste zone terasate natural și, deocamdată, în nici un caz pe pante.

Cu toate că planurile locuințelor ne dezvăluie o orientare variată, în linii generale, majoritatea acestora sînt orientate, cu unele devieri, pe direcția nord-sud.

Din cele zece locuințe dezvelite pînă în prezent, cea mai veche aparține perioadei de sfîrșit a secolului al XIV-lea și începutul celui următor, iar cea mai nouă sfîrșitului secolului al XVII-lea.

Cercetările au adus precizări în privința tipurilor de locuințe folosite în mediul rural. Astfel, s-a putut documenta, atît pentru secolele XIV-XV, cît și pentru perioada următoare, tipul de locuință adîncit în sol, denumit de obicei semibordei, și locuința de suprafață.

Deocamdată, tipul de locuinţă cel mai frecvent întîlnit este cel adîncit în sol, caracteristic, probabil, zonei de deal în care ne aflăm din punct de vedere geografic, deşi aceste afirmaţii sînt poate premature, ţinînd seama de faptul că săpăturile au cuprins o suprafaţă restrînsă din întreaga aşezare medievală. În prezent, din cele zece locuinţe descoperite, şapte sînt de tipul celor adîncite în sol, restul de trei reprezentînd locuinţe de suprafaţă.

O altă constatare, credem, destul de importantă, este aceea că ambele tipuri de locuinţe au fost folosite concomitent. În acest sens, nu se poate face o diferenţiere de natură cronologică în privinţa tipurilor de locuinţe, care să ne permită să putem afirma că la începutul fiinţării aşezării ca atare a fost folosită locuinţa de tip adîncit în sol, iar în perioada următoare alt tip de locuinţă, adică cel de suprafaţă.

Rămîne însă cert faptul că totuşi cea mai veche locuinţă descoperită în aşezare, aparţinînd nivelului de locuire din secolele XIV-XV, este de tipul locuinţelor adîncite în sol. Cealaltă locuinţă din primul nivel de locuire, datată pe baza materialelor arheologice descoperite în prima jumătate a secolului al XV-lea, este de tipul locuinţelor de suprafaţă (vezi planul general, locuinţele VI şi VII). Acelaşi lucru se poate afirma şi în cazul locuinţelor încadrate în perioada următoare, cînd din cele opt locuinţe, şase sînt adîncite în sol şi numai două de suprafaţă (vezi planul general, locuinţele I-V, VIII-X) [13].

Locuinţele adîncite în sol erau de formă rectangulară, cu colţurile uşor rotunjite, compuse numai dintr-o singură încăpere. Ele erau, de regulă, de proporţii modeste şi de dimensiuni mai mici în raport cu locuinţele de suprafaţă. Excepţie fac doar două locuinţe, de dimensiuni mai mari, care, după inventarul ce îl conţin, constituie cazuri izolate şi au o semnificaţie de natură social-economică. Dimensiunile acestor locuinţe sînt cuprinse, în general, între 2,10 m şi 2,25 m sau 2,60 m şi 3 m, spre deosebire de cele două locuinţe menţionate anterior, ale căror laturi sînt de 6,50 m $\times$ 4,50 m (locuinţa II) şi, respectiv, 5,25 m (locuinţa III).

Pînă în prezent, la locuinţele de acest tip nu s-au semnalat gropi de la parii care susţineau acoperişul şi pereţii.

Referitor la locuinţele de suprafaţă, se poate admite că ele erau de formă aproximativ rectangulară şi de dimensiuni destul de greu de apreciat în funcţie de materialele răspîndite la suprafaţa solului. La o singură locuinţă se mai păstra pe o latură talpa-bîrnă de la bază, pe care se sprijineau pereţii şi acoperişul (locuinţa VI).

Unele locuinţe aveau pereţii din pari şi nuiele, feţuiţi cu lut, după cum o dovedesc lipiturile arse, cu amprente de nuiele, împrăştiate pe suprafaţa şi în preajma acestora. Nu este exclusă însă şi posibilitatea ca pereţii şi acoperişul unor locuinţe să fi fost din loazbe şi bîrne, material lemnos aflat din abundenţă în această zonă bogată în păduri. Numeroasele resturi de lemn carbonizat găsite în locuinţa II, cît şi în apropierea acesteia, puteau să provină şi de la construcţia propriu-zisă a locuinţei.

În strînsă legătură cu sistemul construcţiei locuinţelor sînt şi alte materiale arheologice, cum ar fi, de pildă, numeroasele obiecte de fier,

ca : scoabe, cuie, țîțîni, balamale găsite în aproape toate locuințele, dar mai cu seamă în acelea datînd din secolul al XVII-lea și cu deosebire în locuințele II și IV.

În ceea ce privește amenajările din interiorul locuințelor, acestea din urmă erau prevăzute îndeosebi cu vetre, folosite, în același timp, pentru încălzit și pentru pregătirea hranei. Într-un singur caz, în interiorul locuinței III a fost descoperit un cuptor, destinat, desigur, acelorași scopuri menajere. De o deosebită importanță este însă descoperirea în locuința II, reprezentînd un caz rar întîlnit în mediul rural, a unei platforme, pe care fusese construită soba locuinței, după cum au dovedit-o teracotele găsite în jurul postamentului respectiv.

La niciuna din locuințele descoperite pînă acum nu s-au găsit lavițe de pămînt cruțat, specifice altor locuințe rurale. În schimb, în unele s-au remarcat urme de pari, dispuși într-o anumită ordine, fapt ce pledează pentru amenajarea unor lavițe de lemn de-a lungul uneia din laturile locuinței.

Intrarea, nu întotdeauna suprinsă la toate locuințele, se pare că era situată, de obicei, pe una din laturile scurte ale acestora, opusă aceleia pe care se afla vatra. Ea apare însă și sub formă de gîrlici fără trepte, în plan înclinat.

Diverse obiecte ceramice oferă posibilitatea stabilirii unor elemente certe privind luminatul locuințelor rurale în evul mediu de la Negoești. În acest sens, săpăturile arheologice au scos la iveală cîteva fragmente de opaițe, datînd din secolul al XV-lea, care reprezintă o dovadă că pentru luminatul locuințelor se foloseau și astfel de obiecte. De asemenea, prin descoperirea unei mucarnițe în locuința II, piesă cu ajutorul căreia se stingeau lumînările, este documentată și posibilitatea luminării și pe această cale a interioarelor caselor din mediul rural. Dacă prezența piesei respective nu este întîmplătoare, ea face dovada folosirii lumînărilor pentru luminatul locuinței, constituind, în același timp, un element important în realizarea schimbului între sat și oraș la acea vreme.

În afara locuințelor, în spațiul din apropierea acestora, existau diverse anexe gospodărești, între care menționăm cuptoarele de copt pîine sau pentru pregătirea hranei, vetrele și gropile cu resturi menajere (fig. 1).

Două cuptoare de acest fel și o vatră au fost descoperite în imediata apropiere a locuințelor care aparțin nivelului de locuire din secolele XIV-XV.

Cele două gropi, mai sus amintite, serveau la depozitarea resturilor menajere. În umplutura lor s-au găsit fragmente ceramice de la vase de uz casnic, oase de animale și teracote fragmentare, provenite, ca în cazul gropii de lîngă locuința II, de la amenajarea sobei sau, eventual, de la o refacere a acesteia.

După cum se poate bine observa din planul general al cercetărilor, complexele interceptate prin săpături arheologice dovedesc existența unor spații între locuințe, care puteau servi ca adăpost pentru vite. Nu excludem totuși posibilitatea ca spațiile amintite să fi fost folosite și pentru cultivarea legumelor sau drept grădini cu pomi fructiferi.

Una din ocupațiile de bază ale membrilor comunității rurale de la Negoești a fost, fără îndoială, agricultura. Alături de creșterea vitelor, ea a deținut, desigur, un loc important în viața satului. Deși, pînă în prezent, prin cercetările întreprinse la Negoești, nu s-au găsit unelte agricole, grîne carbonizate sau gropi de cereale, care să ateste cu certitudine această ocupație de bază a membrilor comunității rurale de aici, ea este prezentă, indirect, prin alte descoperiri. Așa de pildă, cele două cuptoare de copt pîine, datînd din secolul al XV-lea, descoperite în apropierea complexelor de locuire. din aceeași vreme, aduc dovezi în sprijinul celor afirmate. De asemenea, folosirea plevei ca liant la lutul necesar construcției de locuințe constituie un indiciu prețios în ceea ce privește cultivarea plantelor cerealiere.

Dacă despre agricultură cercetările arheologice nu au adus, deocamdată, decît vagi informații, o ocupație mai bine documentată prin săpături a fost creșterea animalelor domestice. Cantitatea de oase găsită, fie în stratul de cultură medieval, fie în locuințe, dovedește faptul că practicarea acestei ocupații deținea un anume loc în cadrul celorlalte activități. Între animalele domestice crescute în așezare vitele cornute mari aveau cea mai mare pondere, după care urmau porcinele și cabalinele. Resturile reduse de oase de ovine ne îndreptățesc să afirmăm că la Negoești în preajma propriilor gospodării nu se creșteau ovinele, care, de regulă, erau crescute la stînă [14].

Deși zona geografică în care se află situată așezarea Negoești oferea condiții favorabile pentru vînătoare, prin săpăturile efectuate aici au fost descoperite destul de puține oase de animale sălbatice. Animalele erau vînate cu arcul, după cum o dovedesc vîrfurile de săgeți găsite în locuințe (fig. 5/7-8).

Pe lîngă vînătoare, o altă ocupație era și pescuitul, documentat arheologic doar prin resturile osteologice găsite în așezare. Cu toate acestea, o confirmare a faptului că pescuitul nu ocupa un loc minor în raport cu alte ocupații o aflăm din actul prin care Ștefan cel Mare cumpăra și apoi dăruia mitropoliei din tîrgul Romanului, la 15 octombrie 1488, „un sat, anume Negoeștii pe Pîrîul Negru, și cu iazuri..." [15].

Deosebit de importante sînt însă descoperirile din așezarea Negoești, care aduc o serie de date privind meșteșugurile și diversele îndeletniciri ale membrilor comunității rurale de aici.

Astfel, unul din meșteșugurile care a jucat un rol de seamă în activitatea economică a sătenilor din Negoești a fost, desigur, olăritul. În acest sens, actul emis din Suceava la 13 martie 1466 menționa scutirea de vamă pentru numeroasele produse comercializate de locuitorii Negoeștilor, între care și „oalele", cum sînt denumite în actul amintit [16].

Cu toate că pînă acum, cercetările întreprinse nu au dus la descoperirea cuptoarelor de ars ceramică, putem presupune, cel puțin pentru secolul al XV-lea, că meșteșugul olăritului a prezentat o pondere considerabilă în cadrul activităților meșteșugărești desfășurate de membrii comunității rurale. Această afirmație își găsește temeiul în aceea că produsele de olărie realizate de meșteșugarii din Negoești depășeau în vre-

mea respectivă necesitățile comunității sătești, fapt ce a dus, fără îndoială, la comercializarea lor pe piața tîrgurilor și orașelor din Moldova [17].

Analiza ceramicii de la Negoești, datînd de la sfîrșitul secolului al XIV-lea și din secolul următor, ne permite să afirmăm că vasele erau lucrate în totalitate la roata rapidă, dintr-o pastă de bună calitate, prezentînd forme corecte de vase, datorate îndemînării dobîndite în practica olăritului. Deși repertoriul formelor de vase cunoaște o gamă destul de restrînsă, între care vasele de bucătărie au cea mai mare pondere, ceea ce se remarcă, în primul rînd, este calitatea și tehnica de execuție a acestora.

Spre deosebire de alte descoperiri de ceramică feudală din mediul rural, cum sînt de pildă acelea de la Udești [18] sau Hlincea-Iași [19], la Negoești nu sînt semnalate, pentru aceeași vreme, vase lucrate la roata înceată, fapt ce subliniază, odată în plus, că meșteșugul olăritului atinsese în acest centru un nivel ridicat de dezvoltare, probabil, în contact și cu unele centre orășenești, ca Roman și Piatra.

Vasele sînt reprezentate, îndeosebi, prin borcane, formă predominantă în cadrul ceramicii din această vreme (fig. 2/1-3, 5), castroane, străchini (fig. 3/2), căni și capace (fig. 4/1).

Multe din formele de vase descoperite, aparținînd celor două categorii ceramice, cenușie sau roșie de aspect zgrunțuros, își găsesc asemănări în descoperirile medievale din Moldova, atît din mediul rural, de la Hlincea-Iași [20], Lunca-Dorohoi [21], Băiceni [22] și Hudum-Botoșani [23], cît și din mediul orășenesc, de la Piatra Neamț [24], Roman [25], Iași [26], Baia [27] și Suceava [28]. Această constatare, specifică nu numai descoperirilor de la Negoești, subliniază faptul că, în vremea respectivă se ajunsese deja la o uniformizare în domeniul olăritului, concretizată prin generalizarea unor tehnici de lucru și forme de vase, specifice anterior numai orașelor [29].

În afară de ceramica amintită, se constată și existența unei categorii ceramice de foarte bună calitate, descoperită, de regulă, în centrele urbane (fig. 2/4, 6-7). Ea nu mai constituie acum o apariție izolată și începe să fie documentată din ce în ce mai mult în mediul rural.

Pe lîngă caracteristicile menționate, ceramica datînd din această vreme, prezintă, ca și în cazul altor descoperiri din mediul sătesc, deși mai puțin vădit, elemente tradiționale, manifestate însă în tehnica de decorare a vaselor (fig. 2/1).

Odată cu sfîrșitul secolului al XV-lea și începutul celui următor este semnalată prezența ceramicii smălțuite, reprezentată prin căni frumos ornamentate (fig. 3/1), care, prin tehnica de execuție și maniera de decorare, sînt asemănătoare cu exemplare descoperite în centrele urbane Baia [30], Suceava [31] și Iași [32]. Deoarece materialul ceramic de această factură este puțin numeros, nu avem certitudinea, în momentul de față, că asemenea produse, specifice orașului, au fost realizate de meșteșugarii din Negoești.

În secolele XVI-XVII ceramica se situează la un nivel superior aceleia din secolul al XV-lea în privința modelării vaselor, fapt determinat, în parte, și de calitatea pastei, care permite o mai bună prelucrare a aces-

tora. Pereţii vaselor sînt mai subţiri şi de grosimi uniforme, iar formele devin simetrice.

Ca forme se remarcă oala cu toartă, formă predominantă în această vreme (fig. 3/4 ; 4/3-4, 6), alături de care se întîlneşte oala cu mîner (fig. 4/5), strachina, farfuria, căniţa (fig. 4/2) şi capacul (fig. 4/1). Ca şi in perioada anterioară, aceste forme de vase îşi găsesc similitudini în mediul rural şi urban, la Piatra Neamţ [33], Buhalniţa [34], Petricani [35], Traian-Zăneşti [36], Baia [37], Iaşi [38], Hîrlău [39] etc.

Şi în această vreme se constată la Negoeşti preocupări pentru dezvoltarea meşteşugului olăritului, concretizate în diversificarea produselor şi crearea unor forme deosebite cerute pe piaţă (fig. 4/5), ceea ce ar face posibilă presupunerea că şi în secolele XVI-XVII să se fi continuat tradiţionalul comerţ cu oale.

Un alt meşteşug, care a ocupat, fără îndoială, un loc de seamă în structura economică a comunităţii rurale de la Negoeşti a fost acela al prelucrării fierului. În acest sens, descoperirea unor cantităţi de lupe de fier şi zgură constituie elemente certe în ceea ce priveşte prelucrarea fierului în aşezarea de la Negoeşti. Dealtfel, din documentul referitor la Negoeşti rezultă scutirea de vamă şi pentru fierul pe care îl comercializau oamenii mitropolitului Tarasie al Romanului pe piaţa tîrgurilor şi oraşelor din Moldova [40]. Cantitatea de zgură şi lupe de fier, scoasă la iveală pînă acum, documentează cu prisosinţă practicarea meşteşugului respectiv, chiar dacă nu au fost descoperite încă instalaţiile necesare desfăşurării acestei activităţi. Cercetările viitoare vor aduce, probabil, date noi în această direcţie.

Dat fiind faptul că satul Negoeşti se afla într-o zonă bogată în păduri, meşteşugul prelucrării lemnului a cunoscut şi el o anume dezvoltare. Lemnul atît de necesar construcţiilor, cît şi producerii diverselor obiecte folosite în gospodărie se găsea aici din abundenţă. Ca şi în alte sate medievale din Moldova [41], au existat cu siguranţă şi la Negoeşti meşteri lemnari, specializaţi în confecţionarea diferitelor tipuri de vase din lemn, în această epocă „a civilizaţiei lemnului" [42]. Producerea unor vase de lemn, cu o largă întrebuinţare, era necesară nu numai pentru satisfacerea propriilor cerinţe ale gospodăriei lor, dar şi pentru valorificarea acestora pe piaţa satelor şi tîrgurilor din Moldova, după cum rezultă cu claritate din actul emis la 13 martie 1466, prin care se scuteau de vamă şi astfel de produse [43].

Din moment ce numeroase produse lucrate din lemn, între care plutele, oalele, luau calea comerţului, surplusului creat se datora, fără îndoială, dezvoltării meşteşugului lemnăritului în aşezarea rurală Negoeşti. În complexele din secolul al XVII-lea, acest meşteşug este atestat, deocamdată, prin descoperirea unor cuţitoaie, deşi pentru secolele anterioare lipsesc în zona cercetată uneltele specifice practicării meşteşugului lemnăritului (fig. 5/13).

Alte obiecte şi unelte de fier, aflate în inventarul locuinţelor, atestă printre îndeletniciri şi prelucrarea pieilor. Descoperirea unor suvace şi cuţite de pielărie, datînd din secolul al XVII-lea probează, cu certitudine, prezenţa meşteşugarilor pielari (fig. 5/6, 9, 12).

În așezarea de la Negoești nu au lipsit, desigur, nici alte categorii de meșteșugari, cum sînt de pildă țesătorii, producători de postav și pînză, mărfuri pe care le comercializau apoi pe piață [44]. Pînza și postavul erau folosite direct și nemijlocit de însăși membrii comunității rurale de la Negoești, care își confecționau îmbrăcămintea, o dovadă fiind descoperirea iglițelor și acelor necesare practicării acestei îndeletniciri casnice (fig. 5/1-5).

De o importanță aparte sînt însă descoperirile de la Negoești, care reflectă pătrunderea unor mărfuri de pe piața orășenească pe calea schimburilor comerciale. O mărturie concludentă este descoperirea în această localitate a unor vase smălțuite (fig. 3/3) sau din caolin (fig. 3/5), precum și diverse obiecte (fig. 6/1-5) sau teracote de sobă (fig. 7/1-5), care se remarcă printr-o execuție de calitate superioară și își găsesc analogii din cele mai apropiate la Roman [45] și Piatra Neamț [46].

De asemenea, fragmentele de ceramică otomană de tip Iznik, descoperite în unele complexe de la Negoești, deși nu sînt numeroase, subliniază totuși un element important al schimburilor comerciale existente la acea vreme. În această privință, un rol deosebit l-a avut, ca dealtfel și pentru perioada anterioară, drumul comercial al Pietrei, care trecea prin imediata apropiere a satului Negoești [47].

Descoperirea unor atari materiale, pe lîngă faptul că reflectă intensele legături existente între sat și oraș în vremea respectivă, au o semnificație aflată în strînsă legătură cu posibilitățile materiale deosebite ale unora din membrii comunității rurale de la Negoești de a-și procura astfel de produse de pe piața orășenească, venite din importuri [48].

Descoperirile arheologice de la Negoești aduc date concludente și de o deosebită importanță referitoare la stratificarea socială existentă în interiorul comunității rurale de aici. Din acest punct de vedere, o serie de materiale descoperite în locuința II, amintită anterior ca fiind de dimensiunile cele mai mari, contrastează în mod vădit cu celelalte obiecte găsite în locuințele datînd din aceeași vreme. Astfel, numărul mare de vase smălțuite sau din caolin (fig. 3/3, 5), teracotele, bogat ornamentate (fig. 7/1-5), ca și prezența ceramicii otomane de tip Iznik, mărfuri destul de scumpe și mai greu accesibile marii majorități a populației, dovedesc posibilitățile materiale ale celui ce a locuit aici. La acestea se adaugă și alte obiecte, cum sînt cuțitele (fig. 6/3-5), care se deosebesc nu numai prin calitate dar și prin finețea execuției de piesele similare descoperite în locuințele din aceeași vreme. De asemenea, descoperirea unui inel de aur în interiorul aceleiași locuințe nu face decît să întărească supoziția că deținătorul unor astfel de obiecte ocupa un loc de frunte în cadrul comunității rurale de la Negoești (fig. 6/1).

O contribuție de seamă a săpăturilor arheologice întreprinse în așezarea rurală Negoești este indiscutabil legată de stabilirea vechimii acestui sat. El apare pentru prima dată menționat documentar într-un act de la voievozii Iliaș și Ștefan, emis în Suceava la 7 februarie 1438, prin care se întărea lui Toma Băcescul, pentru credincioasă slujbă, satul Negoești, pe Pîrîul Negru [49]. Satul fusese „așăzat din pustiiu“ de către Toader, nepot al soției lui Toma Băcescul. Atestările ulterioare ale satului în sursele

documentare, cum sînt acelea din 3 septembrie 1459 [50], 13 martie 1466 [51] şi 15 octombrie 1488 [52], nu aduc precizări, ca în alte cazuri, asupra vechimii aşezării ca atare. Investigaţiile arheologice suplinesc însă informaţiile documentare existente în această privinţă şi contribuie la determinarea vechimii satului Negoeşti, ale căror începuturi pot fi plasate, deocamdată, la sfîrşitul secolului al XIV-lea.

Cu toate că cercetările arheologice efectuate în aşezarea sătească de la Negoeşti au adus informaţii noi privind diverse aspecte din viaţa satului medieval, este necesară continuarea acestora, întrucît săpăturile nu au cuprins decît o mică parte din aşezare. Dealtfel, ele au atins numai marginea satului, stabilindu-se, cu acest prilej, limita sa nordică. Extinderea şi intensificarea săpăturilor arheologice, pînă la dezvelirea în întregime a aşezării, vor permite aprecieri mai largi, care să întărească concluziile parţiale emise în stadiul actual al cercetărilor.

NOTE

1 M. Petrescu-Dîmboviţa şi colaboratori, *Şantierul Hlincea-Iaşi,* în *SCIV,* IV, 1953, 1-2, p. 312-334 ; idem, *Şantierul arheologic Hlincea-Iaşi,* în *SCIV,* V, 1954, 1-2, p. 232-251 ; idem, *Şantierul arheologic Hlincea-Iaşi (r. Iaşi, reg. Iaşi),* în *SCIV,* VI, 1955, 3-4, p. 694-700.

2 Dan Gh. Teodor, Eug. Neamţu şi V. Spinei, *Cercetări arheologice la Lunca-Dorohoi,* în *Arheologia Moldovei,* VI, 1969, p. 187-210.

3 V. Spinei, *Necropola medievală de la Piatra Neamţ-Dărmăneşti,* în *Memoria Antiquitatis,* I, 1969, p. 215-224 ; idem, *Cercetările arheologice de la Piatra Neamţ-Dărmăneşti,* în *Danubius,* VI-VII, 1972—1973, p. 22-26.

4 V. Spinei şi D. Monah, *Şantierul arheologic Brăşăuţi, jud. Neamţ (1969),* în *Materiale,* X, 1973, p. 270-272.

5 Mircea D. Matei şi Al. Rădulescu, *Şantierul arheologic Udeşti (judeţul Suceava),* în *Studii şi materiale de istorie — Suceava,* III, 1973, p. 280-287.

6 V. Spinei şi R. Popovici-Baltă, *Principalele rezultate ale săpăturilor de la Hudum-Botoşani din anii 1970—1972,* în vol. *Din trecutul judeţului Botoşani,* I, 1974, p. 119-131.

7 M. D. Matei şi Emil Emandi, *Noi puncte arheologice pe harta judeţului Suceava (Bazinul Şomuzului Mare),* în *SCIVA,* 27, 1976, 1, p. 98-100.

8 N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *Aşezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-leai* Bucureşti, 1970, p. 148-149 ; pentru satele din împrejurimile Iaşilor vezi Al. Andronic, *Contribuţii arheologice la istoricul oraşului Iaşi,* în *Arheologia Modovei,* I, 1961, p. 272-273 ; Al. Andronic şi Eug. Neamţu, *Cercetări arheologice pe teritoriul oraşului Iaşi în anii 1956—1960,* în *Arheologia Moldovei,* II-III, 1964, p. 409-410 ; Al. Păunescu, P. Şadurschi, V. Chirica, *Repertoriul arheologic al judeţului Botoşani,* Bucureşti, 1976.

9 Mircea D. Matei, Emil I. Emandi, *Habitatul medieval rural din valea Moldovei şi din bazinul Şomuzului Mare (Secolele XI-XVII),* Bucureşti, 1982 ; Mircea

D. Matei, Emil I. Emandi, Octav Monoranu, *Cercetări arheologice privind habitatul medieval rural din bazinul superior al Șomuzului Mare și al Moldovei (secolele XIV-XVII)*, în *Anuarul Muzeului Județean Suceava*, IX, 1983, Supliment I.

10 Primele cercetări de teren au fost efectuate în anul 1967 de către Eug. Neamțu, St. Cheptea și V. Spinei.

11 La „Siliște" au fost efectuate săpături arheologice și în anii 1979—1981, la buna desfășurare a acestora beneficiind de înțelegerea și sprijinul conducerii I.A.S. Girov, Fermei Bălănești și C.A.P. Dragomirești. Gratitudinea noastră se îndreaptă, totodată, spre cadrele didactice, îndeosebi profesorii V. Petraru (Dragomirești), M. Laiu (Bîrgăoani) și sătenii din Borniș (Gh. Drob, Gh. Darie), care ne-au oferit informații prețioase și ajutorul necesar.

12 Astăzi, zona mlăștinoasă din apropierea „Siliștei" este cunoscută sub numele de „Bahnă". Din informațiile primite de la bătrînii locului, această zonă s-ar fi numit în trecut „Valea Neagră".

13 Datarea locuințelor nu comportă dificultăți, deoarece, în majoritatea cazurilor, în interiorul lor au fost găsite monede, precum și alte materiale, care determină încadrarea cronologică a acestora. Locuințele VI și VII au fost datate pe baza materialului ceramic și a unor obiecte, cum sînt cerceii și cataramele, la sfîrșitul secolului al XIV-lea — începutul secolului al XV-lea și, respectiv, în prima jumătate a secoului al XV-lea. Celelalte locuințe au fost datate, în funcție de monedele descoperite și de alte materiale, după cum urmează : locuința I — sfîrșitul secolului al XVI-lea — începutul secolului al XVII-lea — monedă de la Sigismund al II-lea August (1544—1572), locuința II — prima jumătate a secolului al XVII-lea — monedă de la Sigismund al III-lea Wasa (1587—1632), locuința III — sfîrșitul secolului al XV-lea — prima jumătate a secolului al XVI-lea — monedă de la Wladislav al II-lea Jagello (1430—1516), locuința IV — sfîrșitul secolului al XVII-lea — șapte monede, imitații după monede străine bătute în timpul domniilor lui Eustratie Dabija (1661—1665) și Iliaș Alexandru (1667—1668), locuința V, după materialul ceramic, în prima jumătate a secolului al XVII-lea, locuințele VIII și IX, în secolul al XVII-lea și locuința X la sfîrșitul secolului al XVII-lea.

14 Resturile osteologice animaliere au fost determinate de prof. S. Haimovici, căruia îi mulțumim și pe această cale.

15 *DRH*, A. Moldova, vol. III (1487—1504), p. 77-80.

16 *DRH*, A. Moldova, vol. II (1449—1486), p. 189-191 ; Ștefan Olteanu, Constantin Șerban, *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în evul mediu*, București, 1969, p. 62.

17 M. D. Matei, *Observații în legătură cu raporturile economice dintre orașele medievale și satele situate în împrejurimile acestora (Realități din Țara Românească și Moldova)*, în *SCIVA*, 29, 1978, 3, p. 381-382.

18 Mircea D. Matei și Al. Rădulescu, *op. cit.*, p. 287, fig. 12/1-4.

19 Stela Cheptea, *Săpăturile arheologice de la Hlincea-Iași din anul 1964*, în *Cercetări istorice*, S. N., I, 1970, p. 78-79 ; Elena Busuioc, *Ceramica de uz comun nesmălțuită din Moldova (secolul al XIV-lea pînă la mijlocul secolului al XVI-lea)*, București, 1975, p. 73.

20 M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *op. cit.*, în *SCIV*, VI, 1955, 3-4, p. 698-699, fig. 9/2-3 ; 10/1-2 ; Stela Cheptea, *op. cit.*, p. 79-82, fig. 4/1-3, 5, 10 ; 5/3, 9-10

21 Dan Gh. Teodor, Eug. Neamțu și V. Spinei, *op. cit.*, p. 201-208, fig. 8/5-6 ; 9/3-5 ; 10/1, 9, 11 ; 11/1, 6-9.

22 Rodica Popovici-Baltă, *Cercetări arheologice în așezarea din secolele XIV-XV de la Băiceni (jud. Iași)*, în *Arheologia Moldovei*, VIII, 1975, p. 297-304, fig. 4/1-2, 4 ; 6/1-3, 7-8, 10-13 ; 7/1-3, 6-7, 10-20 ; 9/5, 7.

23 Materiale descoperite în anul 1973, datate cu monedă de la Alexandru cel Bun. În colecția Muzeului Județean de Istorie — Botoșani.

24 C. Matasă, *Șantierul arheologic Piatra Neamț*, în *SCIV*, VI, 1955, 3-4, p. 830, fig. 9 ; 10/9-11, 16-21, 27-30 ; I. Nestor și colaboratori, *Șantierul arheologic Suceava*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 262.

25 M. D. Matei, L. Chițescu, *Problèmes historiques concernant la forteresse du temps des Mușat et l'établissement urbain de Roman*, în *Dacia* N. S., IX, 1965 p. 299-301, fig. 4/1, 3, 5-8.

26 Al. Andronic, *op. cit.*, p. 276-277, fig. 4/2 ; Al. Andronic și Eug. Neamțu, *op. cit.*, p. 415-416, fig. 3/1-4, 6 ; Al. Andronic, Eug. Neamțu și M. Dinu, *Săpăturile arheologice de la Curtea Domnească din Iași*, în *Arheologia Moldovei*, V, 1967, p. 210-218, fig. 25/1-3, 6, 9 ; 27/2 ; idem, *La résidence princière de Jassy*, în *Dacia*, N. S., XIV, 1970, p. 346-349, fig. 7/2-3, 5, 8 ; p. 356-362, fig. 13/1-2, 9, 12.

27 Eug. Neamțu, V. Neamțu și St. Cheptea, *Inceputurile orașului Baia în lumina datelor arheologice*, în *AȘU*-Iași, S. III, XIX, 1973, 2, p. 173, fig. 3/2, 4 ; 5/5-7, 9 ; idem, *Contribuții arheologice la istoria orașului Baia*, în *AȘU*-Iași, S. III, XXI, 1975, p. 16-19, fig. 1-2, 5-6 ; 2/3-4, 9-10 ; 3/2, 4 ; idem, *Orașul medieval Baia în secolele XIV-XVII*, Iași, 1980, p. 96-127.

28 T. Martinovici, *Contribuții la cunoașterea ceramicii din a doua jumătate a secolului al XV-lea de pe teritoriul Sucevei*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 364-367, fig. 1/2-3 ; Elena Busuioc, *Ceramica de uz comun — nesmălțuită — din prima jumătate a secolului al XV-lea de la Suceava*, în *SCIV*, 17, 1966, 2, p. 302-303, fig. 1/1-2 ; 2 ; idem, *Ceramica de uz comun — nesmălțuită — din a doua jumătate a secolului al XV-lea*, în *SCIV*, 18, 1967, 3, p. 480-484, fig. 1/2-3 ; idem, *Ceramica de uz comun nesmălțuită din Moldova...*, p. 51-52, fig. 44/1-3 ; 46/3 ; 48/1, 3-5.

29 M. D. Matei, *op. cit.*, in *SCIVA*, 29, 1978, 3, p. 380.

30 Informație Stela Cheptea.

31 Materiale aflate în colecția Muzeului Județean de Istorie din Suceava.

32 Informație Al. Andronic. Materiale aflate în Colecția Muzeului de Istorie al Moldovei.

33 C. Matasă. *op. cit.*, p. 830, fig. 11/1-4.

34 C. S. Nicolăescu-Plopșor, M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Șantierul arheologic Bicaz*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 74, fig. 10/1-6.

35 Informație Ștefan Cucoș. Materiale aflate în colecția Complexului Muzeal Piatra Neamț.

36 Gh. Bichir, *Urme de locuire din epoca feudală la Traian-Zănești (r. Piatra Neamț, reg. Bacău)*, în *SCIV*, 18, 1967, 2, p. 317-320, fig. 3 ; 5/1-13.

37 Eug. Neamţu, V. Neamţu, Şt. Cheptea, *Oraşul medieval...*, p. 123-127, fig. 90/1-6 ; 91/1-2 ; 93/5, 7-17 ; 94/1-5, 7-9.
38 Al. Andronic, Eug. Neamţu, şi M. Dinu, *op. cit.*, în *Arheologia Moldovei*, V, 1967, p. 218-219, 223-226, fig. 30 ; 31/1-15 ; 32/2.
39 Materiale descoperite la Curtea Domnească din Hîrlău, aflate în colecţia Institutului de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol" din Iaşi.
40 *DRH*, A. Moldova, vol. II, (1449—1486), p. 189-190.
41 Ştefan Olteanu, Constantin Şerban, *op. cit.*, p. 54.
42 Jacques le Goff, *Civilizaţia occidentului medieval*, Bucureşti, 1970, p. 280-281.
43 *DRH*, A. Moldova, vol. II, (1449—1486), p. 189.
44 *Ibidem ;* Ştefan Olteanu, Constantin Şerban, *op. cit.*, p. 56.
45 Teracote asemănătoare cu cele descoperite la Negoeşti s-au găsit în săpăturile efectuate pe teritoriul oraşului Roman. Informaţie Domniţa Hordilă.
46 Materiale aflate în colecţia Complexului Muzeal Piatra Neamţ.
47 Emil Diaconescu, *Vechi drumuri moldoveneşti. Contribuţii în legătură cu luptele lui Ştefan cel Mare pentru ocuparea domniei*, Iaşi, 1939, p. 46-47.
48 După cum se ştie, ceramica otomană, prin centrul de producţie de la Iznik, a cunoscut o dezvoltare înfloritoare începînd cu secolul al XVI-lea. Din această vreme, dar mai ales din perioada imediat următoare provin cele mai multe descoperiri de ceramică otomană de pe teritoriul Moldovei. Pentru aceasta vezi îndeosebi : C. Nicolescu, *La faience ottomane d'Iznik trouvée dans les Pays Roumains*, în *Faenza*, 1966, 4-5-6, p. 94-95 ; idem, *Ceramica otomană de Iznik din secolele XVI-XVII găsită în Moldova*, în *Arheologia Moldovei*, V, 1967, p. 288 ; Al. Andronic, *Ceramica otomană descoperită la Iaşi*, în *SCIV*, 19, 1969, 1, p. 167 ; I. Cantacuzino şi Al. Rădulescu, *Consideraţii asupra ceramicii descoperite la mănăstirea Putna în anul 1971*, în *SCIV*, 25, 1974, 4, p. 536-537.
49 *DRH*, A. Moldova. vol. I, (1384—1448), p. 251-252 ; vezi şi Matei D. Vlad, *Colonizarea rurală în Ţara Românească şi Moldova (secolele XV-XVII)*, Bucureşti, 1973, p. 104.
50 *DRH*, A. Moldova, vol. II, (1449—1486), p. 125.
51 *Idem*, p. 189-191.
52 *DRH*, A. Moldova, vol. III, (1487—1504), p. 77-80.

L'ÉTABLISSEMENT RURAL DE NEGOEŞTI (XVe — XVIIe SIÈCLES) RÉSULTATS DES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DE 1972—1977

Résumé

Les problèmes complexes que soulève l'étude du village médiéval moldave du XV-e au XVII-e siècles a déterminé. dernièrement, une intensification des investigations archéologiques en vue d'étudier quelques-uns des nombreux aspects de la vie du village, insuffisamment mis en relief par les sources documentaires. C'est dans ce contexte que s'inscrivent les fouilles archéologiques entreprises dans l'établissement rural médiéval de Negoeşti, situé sur le territoire du village de Borniş, commune de Dragomireşti, département de Neamţ.

Au cours des campagnes de fouilles archéologiques, effectuées dans cet établissement entre les années 1972—1977, on a découvert dix habitations et diverses

annexes dépendantes (fours et fosses à restes ménagers), datant de la période comprise entre la fin du XIV-e siècle et les dernières décennies du XVII-e siècle (fig. 1).

Les fouilles entreprises jusqu'à présent ont apporté des précisions en ce qui concerne les types d'habitations en usage dans le milieu rural, car on a constaté que, autant pour le XIV-e et le XV-e siècles que pour la période suivante, les caractéristiques en étaient celles du type hutte semi-enterrée et de surface, les premières étant plus nombreuses. De même, on a apprécié que les deux types d'habitation existaient simultanément, sans qu'il y ait en ce sens, une différenciation chronologique. Les habitations avaient des proportions modestes, composées d'une seule pièce. Ne font exception que deux habitations de grandes dimensions, qui, selon l'inventaire qu'elles présentent, constituent des cas isolés et ont une signification de nature sociale et économique (habitations II et III). Les habitations étaient pourvues surtout d'âtre et plus rarement de fours. Un seul cas où, à l'intérieur de l'habitation II, on a découvert un poêle.

Une importance pariculière des recherches effectuées à Borniş-Negoeşti consiste dans le fait qu'elles ont apporté des données, concernant les métiers et les différentes occupations des membres de cette communauté rurale.

Un métier qui a joué un rôle important dans l'activité économique de la communauté rurale de Negoeşti a été, certes, la poterie. Dans ce sens, l'acte émmis à Suceava le 13 mars 1466 mentionnait l'exemption de la douane pour les marchandises commercialisées par les habitants de Negoeşti, parmi lesquelles figuraient aussi les „pots".

L'analyse de la céramique, datant du XV-e siècle, révèle que les vases étaient faits au moyen de la roue rapide, d'une pâte de bonne qualité, présentant des formes correctes de vases gris et rouges, dûs à la maîtrise acquise dans la pratique de la poterie. Les vases sont représentés par des bocals, forme prédominante dans la céramique de l'époque (fig. 2/1-3, 5), brocs (fig. 2/4, 6-7), bols, écuelles (fig. 3/2) et couvercles. Avec la fin du XV-e siècle on signale la présence de la céramique émaillée, représentée par des brocs joliment ornés (fig. 3/1). Aux XVI-e et XVII-e siècles la céramique se situe à un niveau supérieur à celui du XV-e siècle en ce qui concerne la technique de travailler et de modeler les vases. Pour ce qui est de la forme. on remarque le pot à anse, la forme la plus fréquemment rencontrée à cette époque (fig. 3/4 ; 4/3-4, 6), l'écuelle, l'assiette, le couvercle (fig. 4/1) et le petit broc (fig. 4/2).

La découverte d'importantes quantités de loupe en fer et de scorie constitue des éléments certains concernant la mise en oeuvre du minerai de fier, bien que, pour le moment, on n'ait pas encore dépisté les fours à réduire le minerai.

Du fait que le village de Negoeşti est situé dans une zone riche en forêts, les métiers liés à l'exploitation du bois ont connu également un certain développement. La fabrication des vases en bois, à large utilisation, était nécessaire non seulement pour satisfaire aux besoins domestiques des paysans, mais aussi pour être mise en valeur sur le marché des villages et des bourgs de Moldavie, comme il en ressort clairement de l'acte émis le 13 mars 1466, selon lequel ce genre de produits étaient également exempts de la douane. Dans les complexes d'habitations du XVII-e siècle, ce métier est attesté par la découverte de planes, bien que pour les siècles antérieurs il manque dans la zone explorée les outils spécifiques à ce métier (fig. 5/13).

D'autres objets et outils présents dans l'inventaire des habitations datant du XVII-e siècle, tels, par exemple, les grosses aiguilles (fig. 5/6, 10-12) et les couteaux de peausserie (fig. 5/9), attestent parmi les métiers pratiqués le travail des cuirs.

Les découvertes archéologiques de l'établissement de Negoești apportent des données concluantes concernant la stratification sociale existant à l'intérieur de la communauté rurale. Ainsi, une série de matériaux découverts dans l'habitation II, citée ci-dessus comme la plus grande, contrastent visiblement avec les autres découvertes faites dans des habitations datant de la même période. Le grand nombre de vases émaillés (fig. 3/3) ou en kaolin (fig. 3/5), les terres cuites richement ornées (fig. 7/1-5), la présence de la céramique ottomane d'Iznik, les divers objets (fig. 6/2-5), parmi lesquels un anneau d'or (fig. 6/1), témoignent les possibilités matérielles de celui qui y a habité, ce genre de marchandises étant assez chères et plus difficilement accessibles à la grande majorité de la population.

Une contribution importante des fouilles archéologiques entreprises à Borniș-Negoești est indiscutablement liée à la possibilité d'établir l'ancienneté de ce village qui apparait pour la première fois mentionné dans des documents le 7 février 1438. Les attestations ultérieures, comme celles du 3 septembre 1459, du 13 mars 1466 et du 15 octombre 1488, n'apportent pas de précissions, comme dans d'autres cas, sur l'ancienneté de cet établissement. Les investigations archéologiques suppléent pourtant aux informations documentaires existantes et contribuent à la détermination de l'ancienneté du village de Negoești, dont les origines peuvent être établies, pour le moment, à la fin du XIV-e siècle.

Bien que les fouilles archéologiques effectuées dans l'établissement villageois de Negoești aient apporté de nouvelles informations concernant divers aspects de la vie du village, leurs extention et intensification jusqu'à sa totale mise à découvert permettront des appréciations plus larges, qui viennent confirmer les conclusions partielles émises au stade actuel des recherches.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Plan des fouilles effectuées dans l'établissement de Borniș-Negoești. I-X, habitations ; 1-2, fours ; a, fosses ; x, complexes de la fin du XIV-e siècle et du XV-e siècle ; y, complexes de la fin du XV-e siècle — début du XVI-e siècle ; z, complexes du XVII-e siècle.

Fig. 2. — Fragments de céramique datant de la fin du XIV-e siècle et de la première moitié du XV-e siècle découverts dans l'habitation VII (1-2, 4, 6) et dans la couche féodale (3, 5, 7).

Fig. 3. — Céramique de la fin du XV-e siècle — début du XVI-e siècle (1-2) et de la première moitié du XVII-e siècle (3-5) découverte dans les habitations III et II.

Fig. 4. — Céramique de la fin du XV-e siècle — début du XVI-e siècle (1) et du XVII-e siècle (2-6).

Fig. 5. — Objets en fer et en os datant du XVII-e siècle découverts dans les habitations II (1-3, 6-8, 10-12, 14) et IV (4-5, 9, 13).

Fig. 6. — Objets découverts dans l'habitation II.

Fig. 7. — Terres cuites provenant du poêle découvert dans l'habitation II.

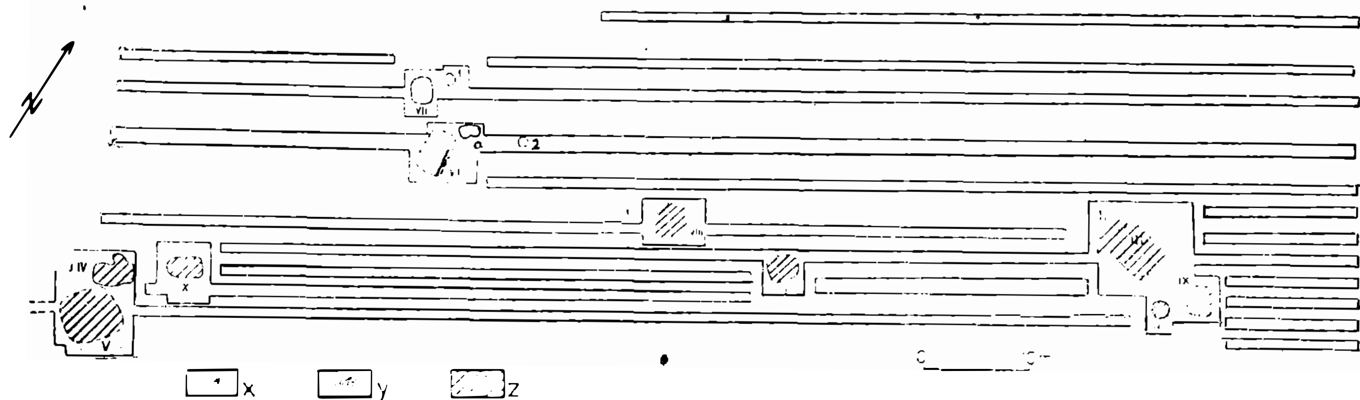

Fig. 1. — Planul săpăturilor efectuate în aşebarea de la Borniş-Negoeşti. I-X, locuinţe ; 1-2, cuptoare ; a, gropi ; x, complexe de la sfîrşitul secolului al XIV-lea şi din secolul al XV-lea ; y, complexe de la sfîrşitul secolului al XV-lea — începutul secolului al XVI-lea ; z, complexe din secolul al XVII-lea.

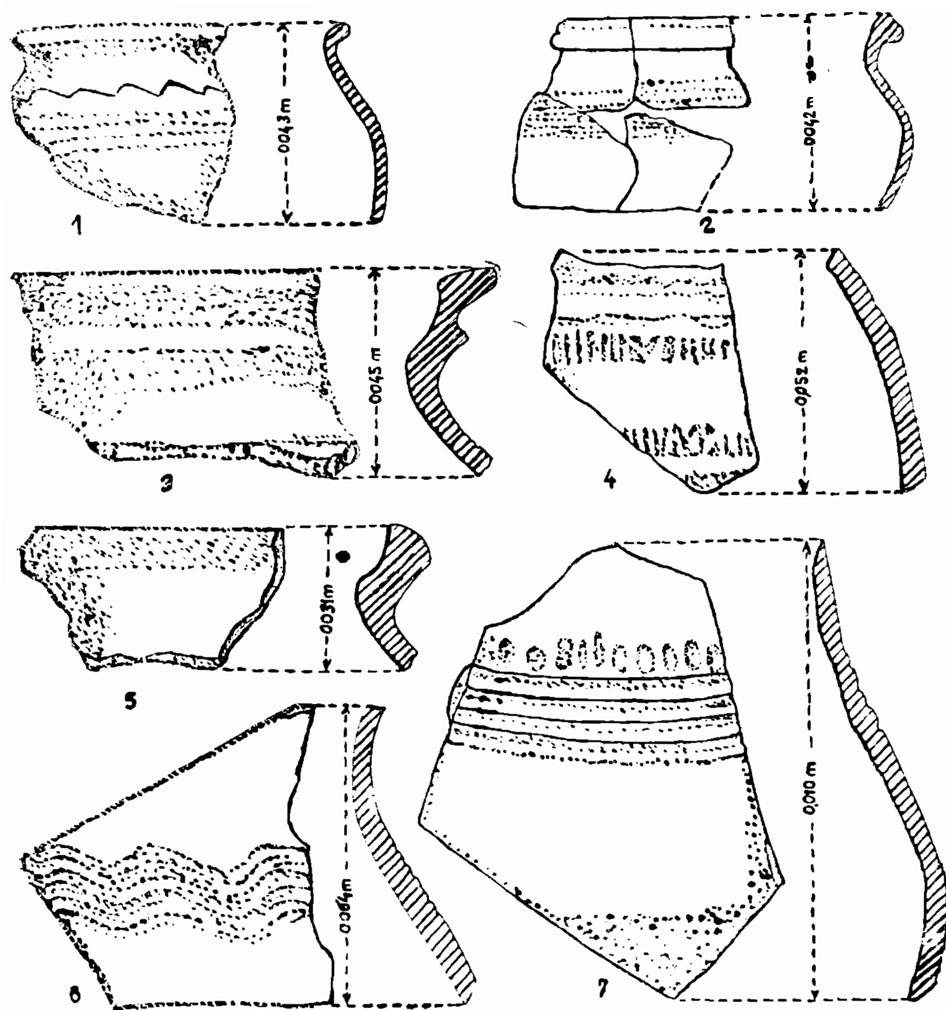

Fig. 2. — Fragmente ceramice datînd de la sfîrşitul secolului al XIV-lea şi din prima jumătate a secolului al XV-lea, descoperite în locuinţa VII (1-2, 4, 6) şi în stratul feudal (3, 5, 7).

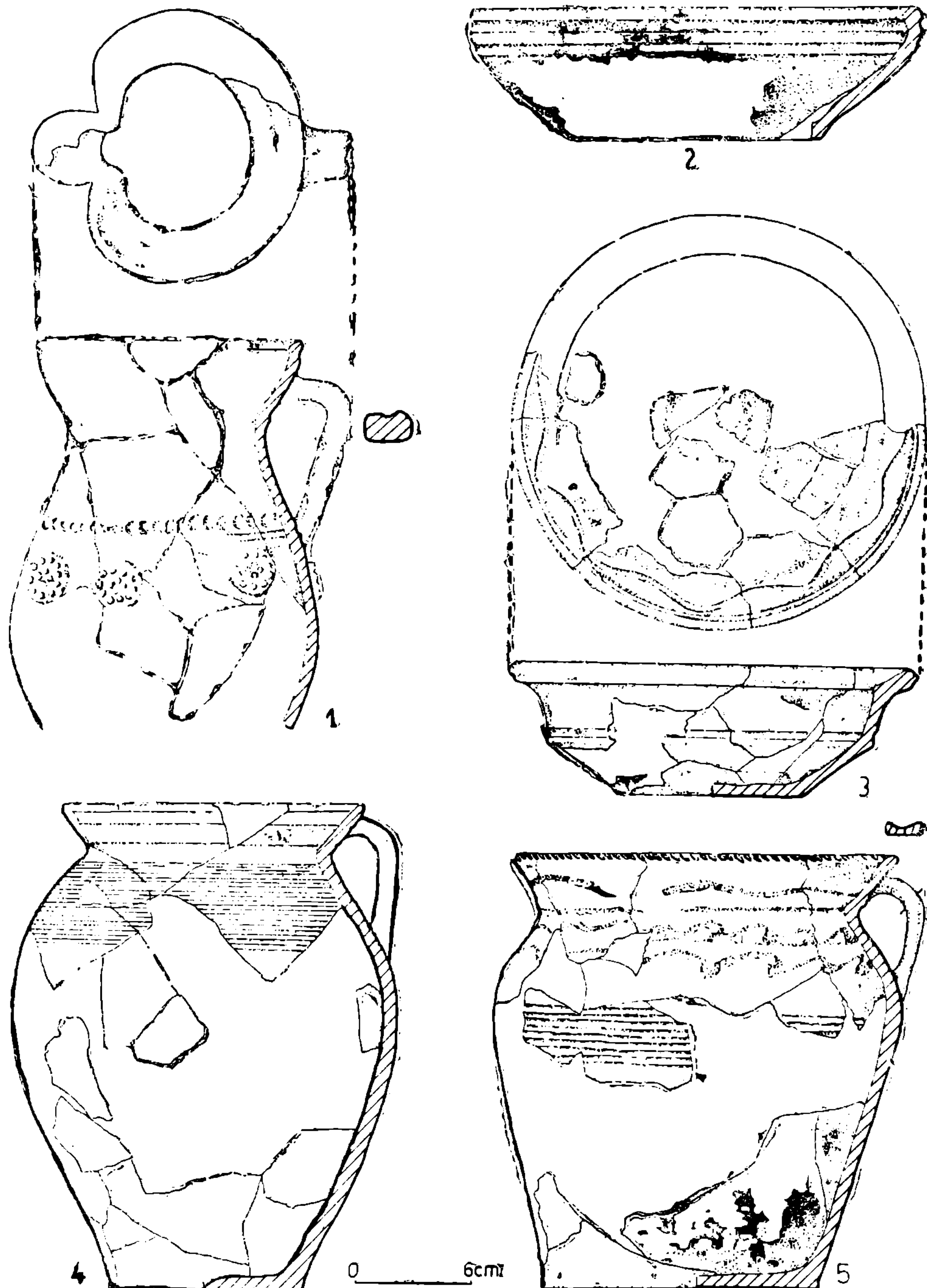

Fig. 3. Ceramică de la sfîrşitul secolului al XV-lea — începutul secolului al XVI-lea (1-2) şi din prima jumătate a secolului al XVII-lea (3-5) descoperită în locuinţele III şi II.

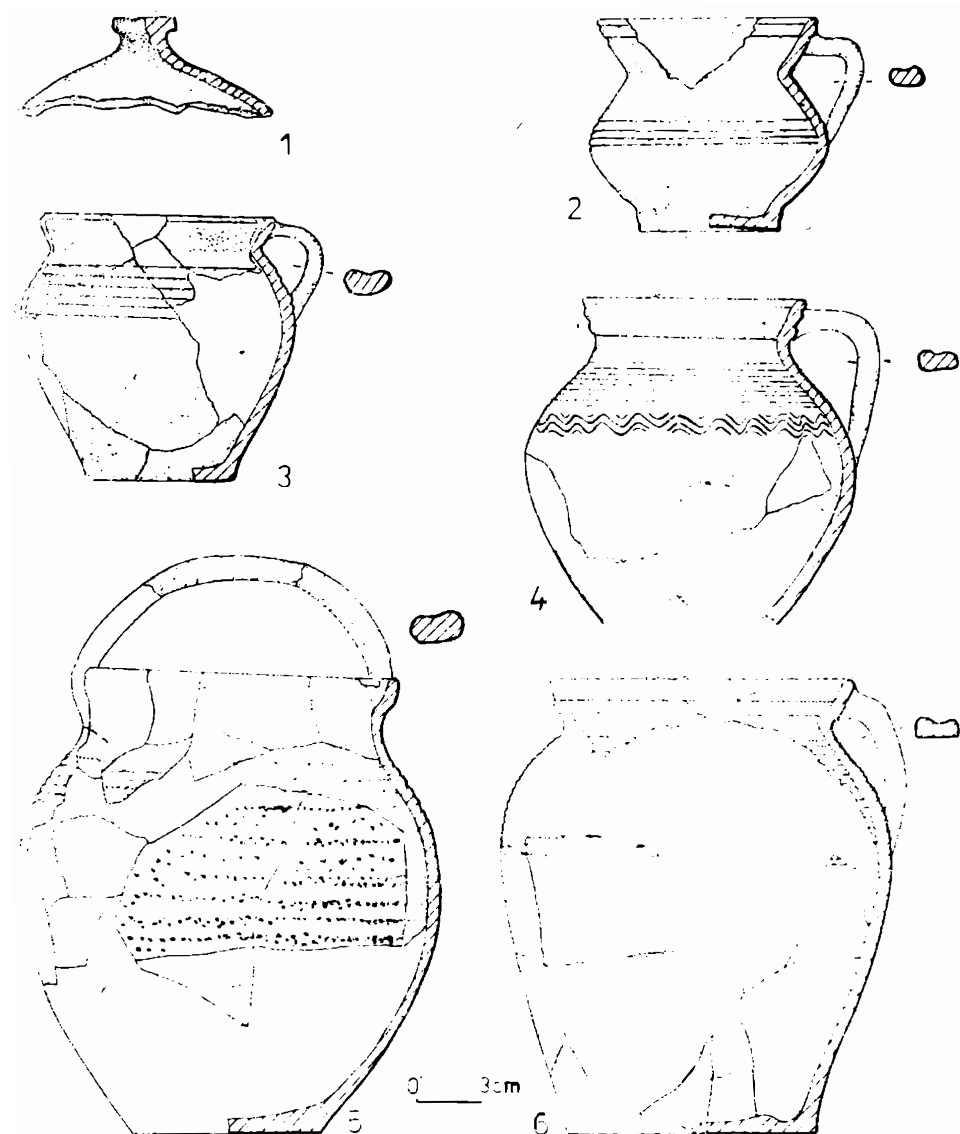

Fig. 4. Ceramică de la sfîrșitul secolului al XV-lea — începutul secolului al XVI-lea (1) și din secolul al XVII-lea (2-6).

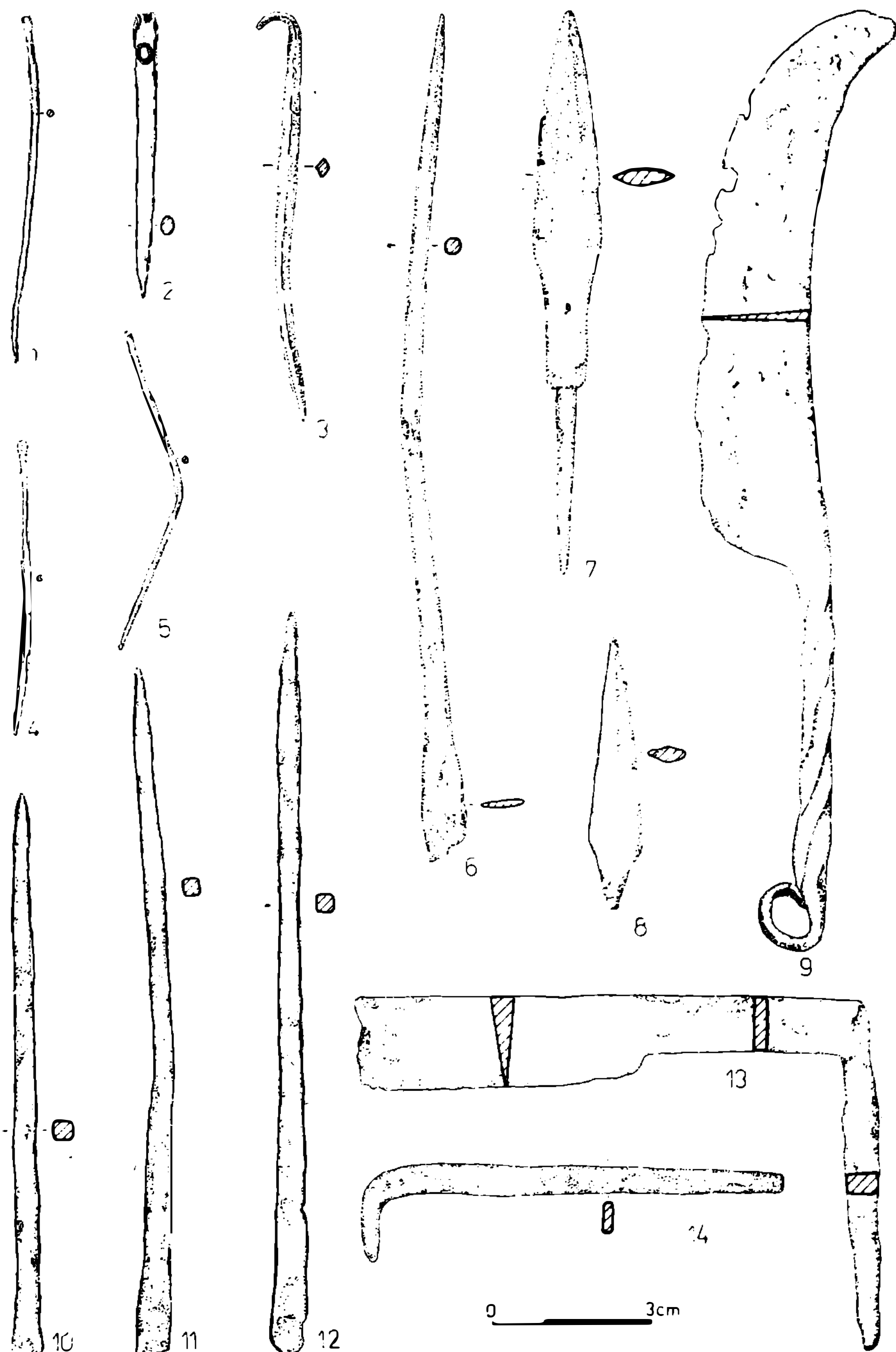

Fig. 5. — Obiecte de fier şi os datînd din secolul al XVII-lea descoperite în locuinţele II (1-3, 6-8, 10-12, 14) şi IV (4-5, 9, 13).

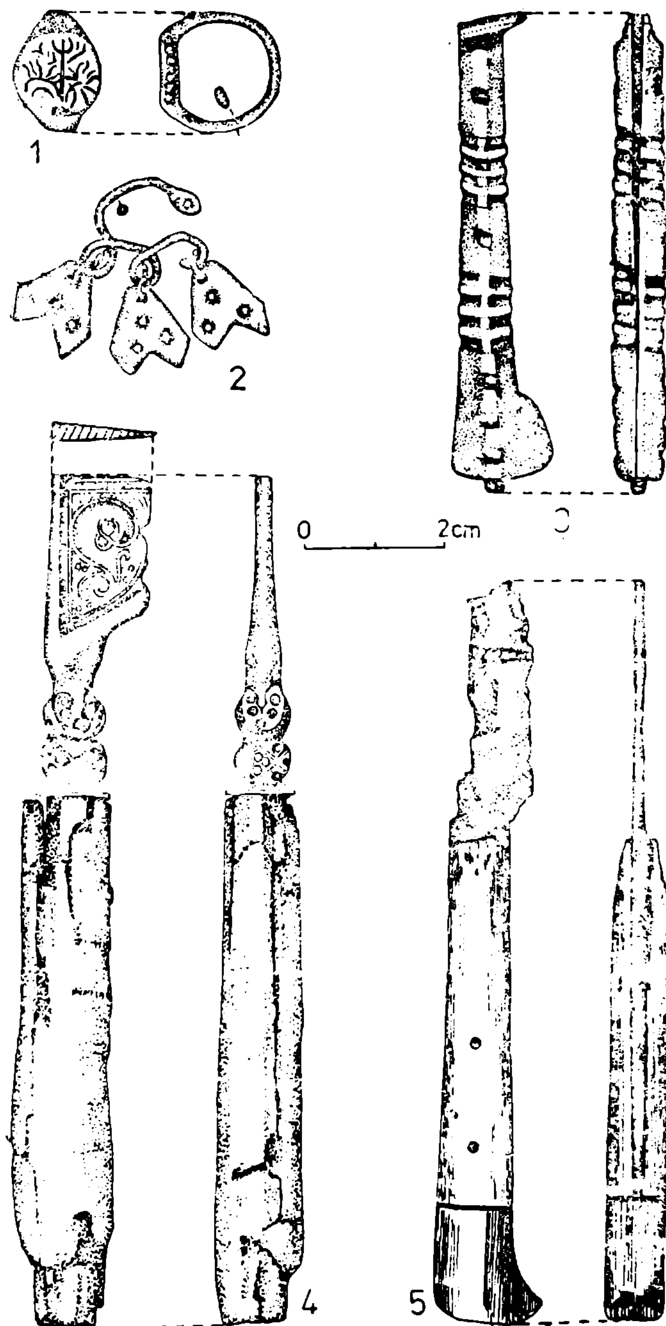

Fig. 6. — Obiecte descoperite în locuința II.

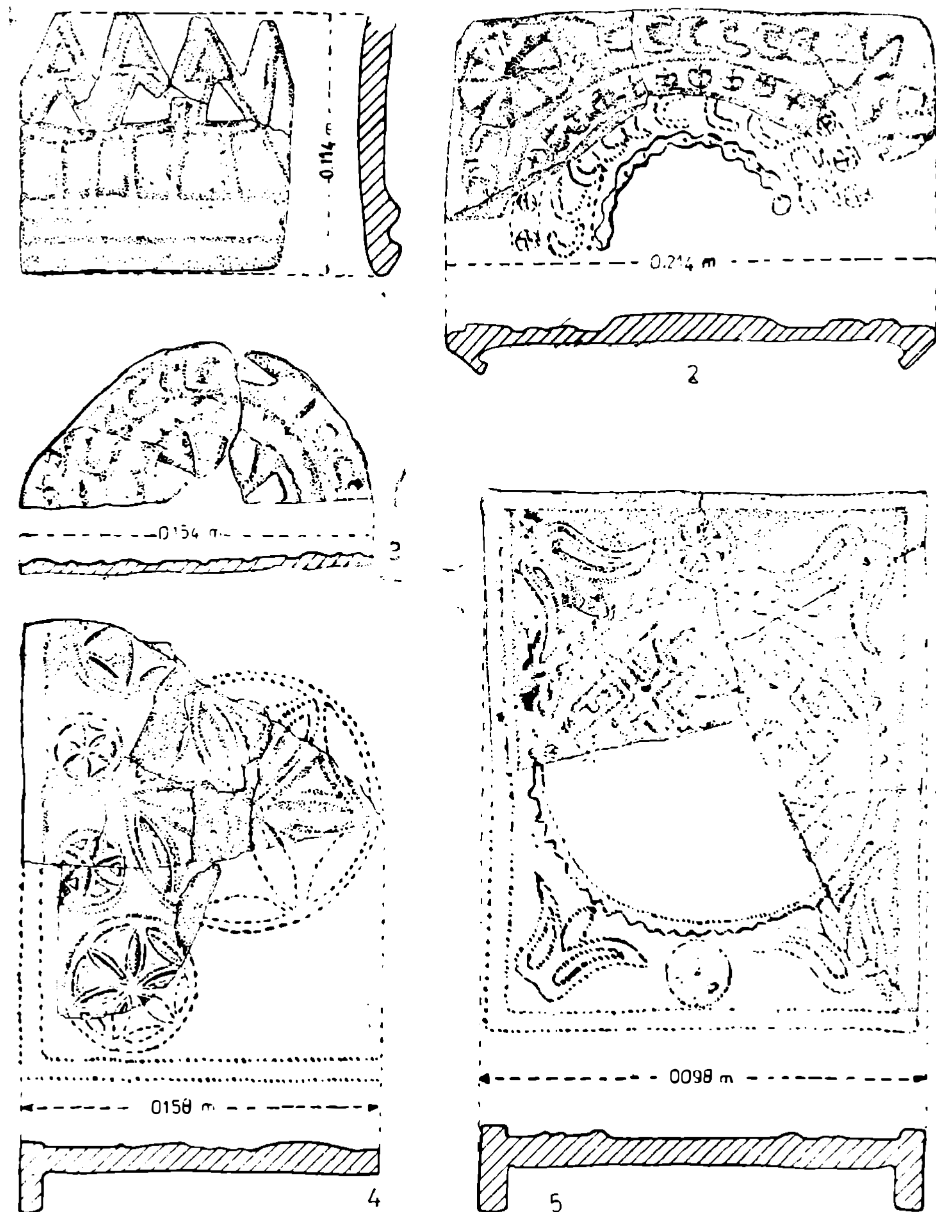

Fig. 7. — Teracote provenite de la soba descoperită în locuința II.